

Hekking av spurveugle i Alta

av Arve Østlyngen, Alta

Spurveugla er en relativt ny art i Finnmark. En økning både i antall observasjoner og også i antall hekkefunn, tyder på at arten er i frammarsj i fylket vårt, og her gis et innblikk i denne utviklingen.

Spurveugla er utbredt over store deler av Norge, fra Agder via Østlandet og Trøndelag til Troms.

Forekomst i Finnmark

I Finnmark er spurveugla sannsynligvis en relativt ny hekkefugl. Schaanning (1916) angir en nordgrense for spurveugla ved Helgeland i Nordland. Collett (1921) nevner ett mulig funn av arten fra Målselv, Troms, men peker på at dette mest sannsynlig har dreid seg om perleugle. I Haftorns store verk om Norges fugler fra 1971, er det referert bare tre observasjoner av spurveugle fra Troms fylke, men altså fortsatt ingen fra Finnmark. I heftet "Fugler i Finnmark" som ble utgitt av Skoledirektøren i Finnmark i 1984, oppgis at streifindivider av spurveugle forekommer i indre strøk, nevnt er også en observasjon fra Tanafjorden 1982.

I Fugleatlas for Finnmark, utgitt 1991, er spurveugla ikke kjent med hekkefunn i Finnmark. I det nasjonale fugleatlas som kom i 1994 oppgis at spurveugla sannsynligvis hekker spredt nord til Troms fylke. I HekkefuglAtlas for Troms (Strann & Bakken 2004) bekreftes ytterligere spurveuglas hekkestatus i vårt nabofylke i sør. Her oppgis fire sikre hekkefunn, et sannsynlig og ikke mindre enn 24 par påtruffet i egnet hekkeområde.

Ser vi på antall observasjoner av spurveugle i Finnmark gjennom de siste 35 år, virker det å være en klar økning i antall observasjoner de siste 10 årene (se Figur 1 neste side).

Fra 1980 fram til 2005 er bare noen få observasjoner av spurveugle lagt

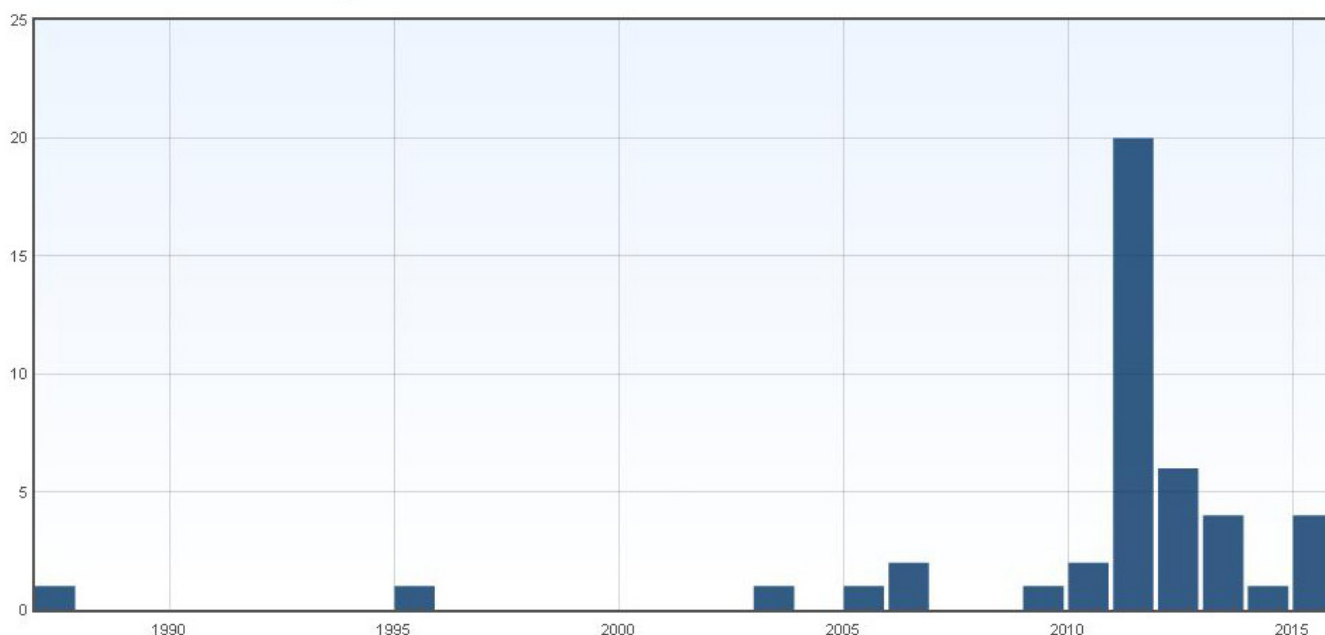

Spurveugla er knøttliten sammenlignet med f.eks. hubroen som kan komme opp i 4000 gram. Hannene veier 50-70 gram mens hunnene, som er litt større, veier 60-80 gram.

Foto: Arve Østlyngen.

inn i Artsobservasjoner, med mange år imellom. Rundt 2005 er det noen observasjoner, men det er først fra 2009 det ser ut til å bli en regelmessighet i observasjonene, samtidig med en markant økning i antall. Økningen i antall observasjoner etter 2009 gir også grunn til å tro at forekomsten av spurveugle varierer

med smågnagerbestanden. I 2011 er det således en markant topp i antall observasjoner, noe som samstemmer med et toppår for smågnagere i fylket.

Figur 1. Årlig forekomst av spurveugle i Finnmark i årene 1980-2015. Data fra artsobservasjoner.no.

Hekking i Finnmark

I løpet av de siste tiårene skal spurveugla også være påvist hekkende i Øst-Finnmark, nærmere bestemt i Sør-Varanger (Steinar Wikan, pers. medd.).

I vestfylket kom det første hekkefunnet 14. mai 2006. Min datter Siv-Astrid og jeg var på en skogstur i Eibyrtraktene i Alta, med hensikt å kontrollere en lokalitet for hønsehauk. På vei gjennom skogen fikk Siv-Astrid øye på et hull i en furustamme, dette bare 50-60 meter unna haukereiret. Noen ferske fjær i åpningen røpet at det var fugl inne i reirhulen, og da jeg kjente med en finger i reirhullet kom det en skarp kneppelyd opp fra furua! Eneste mulige forklaring var at det lå en rugende spurveugle der inne. Lokaliteten ble kontrollert flere ganger utover forsommeren, med mange artige opplevelser med uglene, og den 28. juni var reirplassen tom og ungene sannsynligvis fløyet. Begge foreldrene var imidlertid fortsatt nær reirtreet, og hannen kom inn med bytte som hoa brakte videre inn i skogen.

Denne lokaliteten er senere kontrollert årlig, og spurveugla har

Spurveugle hekkende i furu. Foto: Arve Østlyngen.

hekket i samme hullet i 9 av 10 år siden 2006 - en svært god hekkeplass for spurveugle altså! Lokaliteten ligger i relativt storvokst furuskog med innslag av løvskog som bjørk og or, med skogbunn i området dominert av tørr lyngmark og partier med fuktigere høystaudemark/gressmark.

Hekking i kasse

Spurveugla er kjent for å være kresen når det gjelder hekkeplass. I Norge velger den oftest gamle spettehull etter tretåspett eller flaggspett. Skal

den ta i bruk fuglekasser er det en fordel om disse har tykk forvegg slik at reirhullet nærmest er en liten kanal inn til reirhulen.

I Alta har vi hatt ute spesiallagde holker for spurveugle siden slutten av 90-tallet. Flere av holkene har gjennom årene vært brukt av spurveugla, men kun som lagringsplass for smågnagere, spissmus og småfugl. Det skulle gå mange år før spurveugla endelig tok i bruk noen av holkene for hekking.

Gjennombruddet kom i det store smågnageråret i 2011. Dette året hekket spurveugla i tre holker i Alta. De tre parene fikk fram 8, 6 og minimum 3 unger. Det ble ringmerket 16 unger og to voksne dette året. I 2012 hekket to par i holker, hunnene i disse parene var de samme da de ble begge ble ringmerket året før. Dessverre krasjet smågnagerbestanden utover våren i 2012, og begge parene mislyktes med hekkingen.

I 2015 var det igjen bra med smågnagere, og ett spurveuglepar gikk til hekking i en spesiallaget holk. Paret mislyktes dessverre, av ukjent årsak.

Av disse 6 kjente hekkefunnene i kasser i Alta, var 4 av dem i spesiallagde holker (uthulte trestammer) med tykk framvegg (> 5 cm) og innflygningshull med diameter 4,5 cm. De to siste hekkingene skjedde i holker lagd for perleugle, men med relativt tykk framvegg (ca 5 cm). Hulldiameteren for disse var 7 cm.

Oppsummering

Spurveugla er en relativt ny art i Finnmark. En økning både i antall observasjoner og også i antall hekkefunn, tyder på at arten er i frammarsj i fylket vårt. Spurveugla synes å hekke bare i gode smågnagerår, selv om den er en kapabel småfugljeger. I naturen hekker spurveugla i gamle hakkespetthull, men den kan også benytte spesiallagde fuglekasser/holker. Mål på holk for spurveugle kan for eksempel finnes i Norsk Naturhåndbok (Vedum 1993) og i dette nummeret av Lappmeisen.

Spurveugle rugende i holk Tverrelvdalen i 2015. Foto: Arve Østlyngen.

Litteratur

- Schaanning, H.Tho.L. 1916. *Norges fuglefauna*. J.W. Cappelens forlag.
- Haftorn, S. 1971. *Norges fugler*. Universitetsforlaget.
- Collett, R. 1921. *Norges fugle*. Aschehoug & Co.
- Wikan, S. og Frantzen, B. 1984. *Fugler i Finnmark*. Skoledirektøren i Finnmark.
- Frantzen, B., Dransfeld, H. og Hunsdal, O. 1991. *Fugleatlas for Finnmark*. Fylkesmannen i Finnmark, NOF avd. Finnmark.
- Gjershaug, J.O., Thingstad, P.G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.) 1994. *Norsk fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening. Klæbu. 552 s.
- Strann, K.-B. & Bakken, V. 2004. *HekkefuglAtlas for Troms*. Norsk institutt for naturforskning, Tromsø.
- Vedum, T.V. (red.) 1993. *Norsk Naturhåndbok. Tiltak for et rikere dyre- og fugleliv*. J.W. Cappelens forlag AS.

Reirtre for spurveugle i Alta. Foto: Arve Østlyngen.